

Programma Lokale Versterking GGz Wmo van mensen met een psychische handicap

Vereniging Landelijk Platform GGZ

Workshop Straatadvocatuur

**Raad en daad op de straat, werkconferentie 8 mei 2009 te Utrecht
over vertrouwenspersonen, straatadvocaten en cliëntondersteuning**

Hoe werkt de straatadvocaat, hoe is de (subsidie-)relatie met de gemeente, opvanginstellingen, sociale dienst, schuldhulpverlening en dergelijke. Is straatadvocatuur individuele ondersteuning of leidt het onvermijdelijk ook tot collectieve belangenbehartiging? Dit zijn de vragen die opgeworpen worden bij de aanvang van deze workshop, georganiseerd door de straatadvocaat Leiden met medewerking van straatadvocaten uit andere steden.

Inleiding

Thijs van der Horst, straatadvocaat te Leiden (Zuid-Holland Noord) leidde de workshop samen met Jenny de Jeu, medewerker Klankbord groep Lokale Versterking MO, VO, VZ en Jeugd. De straatadvocaat is in Leiden en de Leidse regio een nieuw fenomeen. Thijs benoemt aandachtspunten: ten eerste de beeldvorming. Incidenten in de media kunnen in één klap het positieve beeld neerhalen en positieve processen verstoren. Hij hamert er dan ook op hier waakzaam in te zijn en alert op te reageren. Ten tweede de aandacht voor preventie van dakloosheid en specifiek ook dakloosheid van ex- gedetineerden.

Thijs geeft een voorbeeld van een proces rond de komst van een zorglocatie, in dit geval in Katwijk. "Er werd óver, niet mèt de mensen gesproken. Er waren veel spookbeelden bij omwonenden: buiten zou het onveilig worden, de huizenprijzen zouden dalen etc. De straatadvocaat zocht contact met de lokale media om daar het eigen verhaal te doen van mensen die dak- en thuisloos zijn: dit leidde tot een positief effect op het proces.

Er moet continue gewerkt worden aan het helder maken dat een dakloze niet een stereotype is van 'vies, alcoholist, enzovoort', maar dat daklozen divers zijn en ook: intelligent, verzorgd, sociaal etcetera. Het is dan ook belangrijk dat (ex)-daklozen, doelgroep ambassadeurs, ex-verslaafden, ex-ggz cliënt, straatadvocaten etc. uitleg blijven geven. De ervaring leert namelijk dat het vooroordeel zó groot is dat men bevestiging van het negatieve blijft zoeken. Later blijkt dat (negatieve) beeld dan mee te vallen. Beeldvorming is iets waar de straatadvocaat vaak tegen aanloopt

De straatadvocaat: een definitie?

Wat is nu exact een straatadvocaat, is er een definitie?

De term straatadvocaat is vanuit de werkgroep Basisberaad uit Rotterdam Rijnmond ontstaan. De vraag was: "hoe slaan we een brug naar gemeenten". 'To advocate' komt vanuit het Engels en staat voor: 'spreken namens' of 'spreken voor' en dat doen straatadvocaten.

Primair gaat het om het leggen van contact, het winnen van vertrouwen en zorgen dat de stem van betrokkenen gehoord wordt. Een straatadvocaat is géén zorgverlener, maar een belangenbehartiger, er wordt een aanzet gegeven aan de hulpverlening om hulp te gaan verlenen. Een straatadvocaat is ook niet specifiek juridisch actief, dat komt er wel bij, maar puur juridische zaken worden doorgesluist naar een jurist. In de praktijk blijkt de naam straatadvocaat wel voordelen te hebben, bijvoorbeeld om beter gehoord te worden bij incassobureaus. Overigens zijn er ook anderen die zich met soortgelijke problematiek bezig houden, zoals vertrouwenspersonen, Raad en daadwinkels, Juridisch loketten en pro-deo advocaten.

Er is dus niet een uniforme definitie, dit zou ook niet wenselijk zijn, de straatadvocaat speelt immers in op hetgeen er lokaal speelt, wat op dat moment, op die plek nodig is.

De praktijk van de straatadvocaat

Contact leggen, vertrouwen winnen en zorgen dat de stem van betrokkene(n) wordt gehoord.

De straatadvocaat Leiden geeft aan te starten 'waar de instelling ophoudt': niet als zorgverlener, maar als belangenbehartiger, en om de hulpverlening aan te zetten om hulp te gaan verlenen. Bij signalen zoekt hij de mensen lokaal op en probeert te analyseren wat er aan de hand is en zoekt eventueel samenwerking met wijkagenten, buurtmaatschappelijk werk, zorginstellingen Maatschappelijke Opvang, Verslavingzorg en OGGZ, gemeente en politiek maar ook met woningcorporaties (bijv. bij dreigende uitzetting).

Er zit een dubbele component in: enerzijds individuele belangenbehartiging, anderzijds signaleren naar gemeente, instellingen etc. van hetgeen dat nodig is om te voorkomen dat mensen buiten de boot vallen.

Straatadvocaten Rotterdam staan ervoor om individuele problemen collectief aan te pakken en vice versa: je hebt individuele klanten nodig bij beleidsmakers. Het gaat om belangenbehartiging van mensen die op straat (dreigen) te komen. In Rotterdam komen de mensen zelf naar de straatadvocaten die dan ook een eigen plek hebben. Door mond-tot-mondreclame weet men de straatadvocaten te vinden waardoor het erg druk is. De straatadvocaten springen in het gat waar niets gebeurt op het moment dat er wat speelt: 'straatadvocaten geven mensen die niet gehoord worden een stem'. . . In het kader van het Plan van aanpak Maatschappelijke Opvang (wat in de overige centrumgemeenten het Stedelijk of Regionaal Kompas wordt genoemd) vindt in Rotterdam geregeld een 'Kapstokoverleg' plaats. Daklozen en vertegenwoordigers daarvan praten in het stadhuis met raadsleden van de commissie voor maatschappelijke opvang (MVP). Knelpunten uit de praktijk van daklozen komen naar voren. De kern is dat de Straatadvocaten gewone daklozen, die niet in raden zitten, aan het woord laten. Individuele cliënten worden immers vaak weggestuurd.

De voortgang van de straatadvocatuur in Nijmegen (het Juridisch Lekenspreekuur) staat onder grote druk door problemen met de financiering van het project. De straatadvocatuur is er voornamelijk in de grotere steden, niet in de kleinere gemeenten waar het probleem ook speelt. De vraag is: 'hoe krijgen we meer straatadvocaten in Nederland?' En dat terwijl er juist steeds minder komen door verschillende financieringsstromen, verkeerde uitgangspunten, etcetera.

De financiering van de straatadvocatuur

De financiering blijkt divers georganiseerd te zijn: er zijn vrijwillige en betaalde straatadvocaten, naast de bemensing moeten de faciliteiten gefinancierd worden.

In Leiden zijn de GGz-vernieuwingsgelden vanuit de gemeente Leiden naar ZON (RCO) gegaan. ZON financiert de straatadvocaat. De directeur van ZON is ook alle gemeenten langsgeslagen voor financiering, dus niet alleen de centrumgemeente draagt het project. De straatadvocaat Leiden c.q. ZON heeft de Provincie benaderd voor een subsidieaanvraag voor een project 'Straatadvocaat zwerfjongeren'.

In Rotterdam zijn de GGD en S0ZaWe (Sociale Zaken en Welzijn) financiers. De straatadvocaten geven aan dat het aantonen van het bestaansrecht essentieel is: toon aan wát je doet leg je meerwaarde vast en maak dat kenbaar. Daarbij is registratie belangrijk, dit is saai, maar belangrijk want je bouwt een geschiedenis op en je ziet bijvoorbeeld hoeveel oponthoud je bij een instelling hebt voor een cliënt. Registratie is je basis en maakt je bestaansrecht inzichtelijk.

Vanuit de VNG wordt aangegeven dat cliëntenparticipatie nog niet standaard een onderdeel is in beleid, daar zouden we wel naar toe moeten. Het Stedelijk Kompas kan daartoe aanknopingspunten bieden. Zoek naar oplossingen, niet naar problemen, dat is een omslag in denken. Bij de VNG werken vijf mensen aan de gehele wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), waaronder Ico Kloppenburg specifiek voor de Maatschappelijke opvang, Vrouwenopvang en Zwerfjongeren.

Via Wmo-raden kan aangegeven worden dat er behoefte is aan een straatadvocaat, maak dit kenbaar. Zo wordt in Nijmegen de cliëntondersteuning vanuit de Wmo betaald.

Uitwisseling

Er blijkt behoefte aan uitwisseling tussen straatadvocaten te zijn. Deze workshop biedt hiertoe een goede gelegenheid doch is eenmalig. Het COMO G4 (Cliënten Organisaties Maatschappelijke Opvang 4 grote steden) biedt een breder platform waar uitwisseling mogelijk is.

De RCO (regionale cliënten organisaties) crisisconsulenten hebben een regionaal/provinciaal overleg onder de paraplu van Voice, wellicht ligt daar een mogelijkheid om bij aan te sluiten.

Belangrijk is ook dat een (gezamenlijk) signaal wordt afgegeven dat de straatadvocaten al overvraagd worden. Dit kan bijvoorbeeld via de initiatiefgroepen Lokale versterking en de Klankbordgroep MO/VO/VZ. Zij kunnen op een goede manier de straatadvocaten in beeld brengen

Uitwisseling is ook wenselijk om inzicht te krijgen en voorbeelden te geven hoe financiering geregeld kan worden. Het idee wordt geopperd voor een landelijk 'Straatadvocaten telefoonnummer'.

De toegevoegde waarde van de straatadvocaat

De straatadvocaat:

- signaleert
- zoekt de mensen op, probeert het vertrouwen te winnen van mensen die telkens buiten de boot vallen
- geeft de mensen die niet gehoord worden een stem
- leidt mensen richting de hulpverlening
- geeft uitleg aan organisaties, instellingen etc. hoe het is voor dak- en thuislozen, werkt aan reële beeldvorming
- heeft een brugfunctie tussen dak- en thuislozen en gemeenten en instellingen
- springt in het gat waar niets gebeurt, waar niemand iets doet.
- werkt aan individuele en collectieve belangenbehartiging

De Workshop eindigt met de stelling

“Iedere centrumgemeente een straatadvocaat”

Vanuit de plenaire forumdiscussie komen een aantal punten naar voren:

Het gaat om individuele belangenbehartiging voor mensen die het erg moeilijk hebben en overal tegen aanlopen. Straatadvocaten bewijzen hierin hun nut.

Er zijn doeluitkeringen naar gemeenten gegaan, in de vorm van de Wmo en de doeluitkeringen Maatschappelijke Opvang (MO) en in het kader van het grote steden beleid (GSB-SIV – sociaal, integratie en veiligheid). Ga dus met de gemeente praten, ga praten met Wmo-raden waar nog geen straatadvocaat is.

Geef de voorwaarden aan die nodig zijn voor een straatadvocatenproject, maak helder wat het kost en uit welke bron het geld moet komen. Toon je meerwaarde aan. Toon je meewaarde aan en ga praten met gemeenten, want je krijgt geld los als er succes is. De gemeente heeft immers van het ministerie een doeluitkering ontvangen in de vorm van de Wmo. Het kan niet vanuit de VNG 'opgelegd' worden aan gemeenten. Voor de VNG is er een rol weggelegd in de vorm van ondersteuning in helder maken hoe subsidie kan worden verkregen, uitwisseling van goede voorbeelden.

Er zijn onderbouwde klachten nodig om de knelpunten voor het voetlicht te krijgen. Vanuit individuele klachten worden de structurele klachten duidelijk en die kunnen op tafel gelegd worden. De vertegenwoordigers aan tafel van Federatie Opvang, VWS en VNG zijn geïnteresseerd in voorbeelden vanuit de cliëntenbeweging. Zij kunnen het dan op hun beleidsmatige en politieke agenda zetten.

De Klankbordgroep MO/VO/VZ biedt aan een voortrekkersrol op zich te nemen om tot een concreet plan te komen samen met aanwezige partijen om de komst van straatadvocaten/vertrouwenspersonen te stimuleren. Werk aan de winkel!

Straatadvocaat Leiden
Thijs van der Horst
tel. 06 - 46 72 00 33
Stichting ZON, Zuid-Holland Noord
email: straatadvocaten@gmail.com
<http://www.straatadvocaat.wordpress.com>

Klankbordgroep Lokale Versterking MO, VO, VZ
Programma Lokale Versterking
Jenny de Jeu, tel. 030 236 37 64
email: jennydejeu@lokaleversterking.nl
Aart Jongejan, tel. 06 15 200 728
email: aartjongejan@lokaleversterking.nl
Postadres:
Postbus 13223
3507 LE Utrecht